YM/RYMO/Rautiainen **7.10.2021 MUISTIO**

Aihe: Asunto- ja ympäristöjaosto perjantai 08.10.2021 klo 10.15 / HE 146/2021 vp / Asiantuntijapyyntö Teema 2: Tilannekatsaus rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luomisesta (mom. 35.20.04)

Ryhti-hankkeessa toteutettavan valtakunnallisen rakennetun ympäristön tietojärjestelmän (RYTJ) kehittämisvaihe on meneillään. Vuonna 2020 päätettiin Suomen ympäristökeskuksen toimivan RYTJ-järjestelmän vastuuviranomaisena. Suomen ympäristökeskus kehitti Rakentamisen päästötietokannan www.co2data.fi. Palvelu edistää vähähiilistä rakentamista. Vuonna 2021 on tunnistettu tarvittavat lainsäädäntömuutokset ja määritelty tietojärjestelmäkokonaisuuden liiketoimintamalleja, prosesseja ja käyttötapauksia yhdessä kuntien, Kuntaliiton ja valtion virastojen ja alan toimijoiden kanssa.

Rakennetun ympäristön nykyistä sujuvampaa tiedonhallintaa on selvitetty ja pilotoitu pitkään [1][2][3][4][5]. Selvitykset ovat perustelleet myös maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta digipykälien osalta. Tavoiteltavaa muutosta konkretisoi mm., että kunnan nykyiset, minimissään viisi tiedoksiantovelvollisuutta asemakaavasta eri tahoille vähenevät yhteen, tai vähintään 100 viranomaisprosessiin sisältyvä kaavanmukaisuuden tarkistus on nykyistä helpommin käsittelijän tehtävissä, eikä hakijan tarvitse toimittaa viranomaiselle viranomaisissa jo olevaa tietoa.

TAE2022 momentille 35.20.04 on esitetty 3 000 000 €. Rahoituksella toimeenpannaan Ryhti-hankkeena hallitusohjelman kirjausta valtakunnallisesta digitaalisesta rekisteristä ja tietoalustasta. Momentille on aiemmin osoitettu 7,3 M€ vuoden 2020 ja 7,3 M€ vuoden 2021 talousarviosta. Esitetty rahoitus kohdistuu seuraaviin toimiin:

Yhteentoimivuustyöhön rakennetun ympäristön tiedonrakenteiden harmonisoimiseksi yksityisen ja julkisen sektorin välisenä yhteistyönä

Esitetyllä rahoituksella jatketaan rakennetun ympäristön yhteentoimivuustyötä kehittämällä kansallista kaavamääräyskokoelmaa sekä rakennetun ympäristön tiedon yhteentoimivuuden yhteistyöryhmän ja sen teemaryhmien työtä.

Järjestelmän käyttöönoton tukeen kunnissa

Esitetyllä rahoituksella kunnille järjestetään koulutusta ja asiantuntija-apua ottaa käyttöön uusi järjestelmä. Kuntien koulutustarpeet ja RYTJ käyttöönottotapa riippuu kunnan nykyisistä järjestelmistä ja kyvykkyyksistä. Kunnat, joilla on oma toimiva järjestelmä käytössä, voivat ottaa RYTJ:n käyttöön kytkeytymällä sen avoimiin rajapintoihin.

Järjestelmän kehittämiseen ja sen edellyttämiin henkilötyökustannuksiin.

Esitetyn rahoituksen myötä hankkeella on käytettävissä yhteensä 17,6 M € alun perin valtion kehyksissä esitetystä 21,9 M € kokonaisrahoituksesta. Rahoituksella saadaan aikaan:

- Maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen edellyttämien keskeisimpien tietorakenteiden määrittely yhteentoimiviksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmään (RYTJ). RYTJ:n keskeisen tietosisällön osalta eri kaavatasojen ja tonttijaon tietomallinnus on tehty. Käynnissä on mm. tietorakenteiden harmonisointi ja tietomallivaatimusten päivitys sekä rakentamislupapäätöksen tietomallinnus. Määritystöitä on päättynyt ja käynnissä yhteensä 25 kuudestakymmenestä keskeisimmästä määritystyöstä. Työ luo perustaa sille, että RYTJ:istä saatavat rakennus- ja kaavatiedot palvelevat eri prosesseja ja käyttötilanteita.
- Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskeva hallituksen esitys.

- Maankäyttö- ja rakennuslain digitalisaation edellyttämät tekniset vähimmäisratkaisut, jolla kunnat voivat saattaa alueiden käyttö- ja rakentamislupatiedon kehitettävälle alustalle (RYTJ). Alusta toimii jakelukanavana, jolla eri tahot saavat MRL-uudistuksen päätöstietoja luotettavasti yhdestä paikasta. Tällöin päästään eroon tehottomista tiedon erillishauista ja toimituksista.
- Alustan avoimet rajapinnat ja katselupalvelun, joilla kaupalliset toimijat voivat hyödyntää julkista tietoa ja kehittää uutta liiketoimintaa. Osalliset saavat katselupalvelun kautta nykyistä paremmin tietoa vireillä olevista ja päätetyistä alueiden käytön prosesseista.
- Kuntien muutoksen tuki, koulutus ja ohjeistus
    - osaamisen lisääminen ja koulutus
    - yhteentoimivuustyö ja hankintojen tuki, mm. hankintaohjeistusta digitaalisen kaavan hankintaan kunnassa
    - asiantuntijatuki kunnille oman kyvykkyyden arviointiin ja kasvattamiseen sekä kunnan omista lähtökohdista muutoksen suunnitteluun

Esitetyn rahoituksen ulkopuolelle jäävät toimet:

- Kansallinen kaavatietojen digitointiohjelman käynnistäminen. Ohjelmalla tuetaan kuntia digitoimaan voimassa olevat kaavatiedot osaksi uutta kansallista järjestelmää.
- Integraatioita valtakunnallisten tietojärjestelmien välillä pitkän aikavälin tavoitteena rakennustiedon kertakirjaaminen valtakunnallisissa järjestelmissä. Tarkoituksena on, että järjestelmät hyödyntävät ja rikastavat toistensa hallinnoimaa tietoa, siten että esim. kunta toimittaa tiedon vain kerran valtiolle.

Toteutuksen pääkohtia

Digitaalisen turvallisuuden selvitystyössä (valmistuu 01/22) määritellään periaatteet alueiden käytön ja rakennustiedon turvalliselle hallinnalle valtakunnallisesti.

Järjestelmän toteutus perustuu konkreettisiin käyttötapauksiin, joita valmistelussa tunnistettiin yli 300. Järjestelmän hankinta ja pystyttäminen alkaa vuonna 2022. Vuonna 2023 julkaistaan toteutuksen 1.0 versio, jonka jälkeen kunnat ja alan toimijat voivat jakaa alueidenkäyttö- ja rakennuslupatietoa järjestelmän kautta.

Vuonna 2022 laaditaan hallituksen esitys Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevasta laista. Lainsäädäntökytköksiä on tunnistettu yli 100. Lainsäädäntö vastuuttaa Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään rakennetun ympäristön tietojärjestelmän ja täydentää maankäyttö- ja rakennuslain digisäädöksiä tarvittavilla teknisillä säädöksillä.

Vuonna 2024 jatketaan järjestelmän käyttöönoton tukea kunnissa sekä siirrytään järjestelmän jatkokehitys ja ylläpitovaiheeseen. Vuonna 2025 järjestelmässä on uutta tietomallimuotoista kaava- ja rakennuslupatietoa sekä sisällöltään rajatusti vanhaa voimassaolevaa kaavatietoa. Järjestelmän käyttöönottoa kunnissa ja vanhan voimassaolevan tiedon saattamista kansalliseen järjestelmään jatketaan vuosina 2025-2027 – MRL-uudistuksen siirtymäsäännösten aikana. Alkuperäinen voimassa oleva päätösaineisto säilyy kuntien arkistoissa ja vastuulla.

---

[1] Tieto käyttöön, parempia päätöksiä (TIPPI) –hanke (2016): Nykytila, Kehittämistarpeiden kuvaus ja Tavoitetilan kuvaus – selvitykset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
[2] Visio alueidenkäytön seurannasta (2018)
[3] Kuntapilotti (2019)
[4] Tulevaisuuden maankäyttöpäätökset (2019) ja sen viitearkkitehtuuri 0.7
[5] Rakennetun ympäristön kokonaisarkkitehtuuri: nyky- ja tavoitetila, versio 0.83 (versio 0.6)